

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

"Biel. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na poŭhoda —
2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej.
Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Да рэарганізацыі Б.Х.Д.

(Артыкул дыскусыйны)

Рэарганізацыя БХД ёсць справа пажаданай і даўно спялай. Зьвярну адразу ўвагу на тое, што павінна быць у новай палітычнай арганізацыі, у тэй, у каторую зычыць ператварыцца ды ўліцца цяперашняя БХД. Наўперад трэба гаварыць аб найважнейшым, а дробныя рэчы вынікнуць з галоўных.

Час цяперашні творыць будучыню. Дзеля таго новая арганізацыя палітычная мусіць быць арганізавана так, каб найлепей магла працаваць цяпер і ў бліскай будучыні. Калі-б у далейшай будучыні спосаб арганізавання і праграма яе не адказвалі вымаганьням жыцця, дык арганізацыя такая страціць значэньне ў гэнай далейшай будучыні. А найважнейшае ў новай палітычнай арганізацыі мусіць адказваць найважнейшай справе сучаснага жыцця беларускага.

Што-ж у беларускім жыцці цяперашнім найважнейшае? Ад чаго найболей залежыць цяперака ўдача адраджэньня беларускага народу? Думаю, што шмат хто з беларусаў задаваў сабе гэнае пытаньне. Наўжо-ж прыгледзіўшыся не патрапім на яго адказаць? Ад чаго найболей гіне беларуская сіла? Якая прычына залежная ад нас самых найболей перашкаджае нашай нацыянальнай рабоце? Што нас найболей разьядае, аслабляе, дэзарганізуе і дэзор'ентуе? Адказ можа быць адзін: — нашае разьбіцьцё, прычыненнае сыстэматычнай правакацыяй непрыяцеляў беларускага народу, што знайшлі сабе падаўкі грунт у нашай прымітыўнасьці і грамадзкай няспеласьці. Разьбіцьцё ўзяло ад нас гэтутлікі страшных ахвяраў, гэтутлікі мы ад яго мелі і маем стратаў, што пара схямянуцца і аддаць гэтую нашу найстрашнейшую хваробу.

Калі ў разьбіцьці згуба, дык спасеньне ў сусьцэльнасьці, у злучэньні. Пры гэтым трэба ўсвядоміць, што калі яшчэ колькі год назад злучэньне магло-б мець характар контакту, то цяперака, з прычыны аслабленьня беларускіх сілаў, яно мусіць мець характар арганізацыйны, мусіць быць сусьцэльным.

Якое заданьне беларускага руху? Што нас лучыць? — Дабро беларускага народу, яго адраджэньне і вызваленьне. Дык у каго справа адраджэньня гэтага народу стаіць на першым месцы, той павінен быць у новай арганізацыі палітычнай. З другога боку, дзеля гэтага новая арга-

нізацыя ня можа мець на ўвазе марксыстских, бо ў іх на першым месцы інтэрнацыяналізм і соцыялізм. І пагатоўе ня могуць да такой арганізацыі беларускай належаць тыя, хто справу асабістую ставіць вышэй за справу народную. Усе іншыя павінны сабе знайсці месца ў новай арганізацыі.

Але каб гэтак сталася, дык ня можна рабіць перашкодаў у праграме і ў спосабе арганізавання. Гэткая праграмная перашкодаў быў-бы корпоратызм. Каму з беларусаў ён патрэбны цяперака? Ці мы можам заводзіць цяпер корпоратыўны лад у жыцці? Не! Можам толькі ўвесці пункт у праграму і пашыраць прыныцы. І вось дзеля гэтага праграмнага пункту, дзеля абстрактнага прыныцы будзем шчапаць узаемна лабы замест займацца плоднай працай. Згаджуся на ўсялякі лад у будучым беларускім гаспадарстве пад варункам, што ён забяспечыць беларушчыну гэтага гаспадарства, забяспечыць дабрабыт і развой беларускага народу. Ці-ж можна валіцца і грызціся між сабой за абстрактныя прыныцы ў сучасны момэнт?

Ня добра, калі замест тварыць праграму жыцця, набіраюць у яе хороших пунктаў з чужых праграмаў. А такім хорошим пунктам ёсць корпоратызм. Хто ў нас яго знае? Напэўна стане пальцаў адной рукі, каб палічыць іх. Я вельмі сумневаюся, каб ініцыятары гэтага пункту ў ім добра разьбіраліся. Затое пэўна зусім тое, што яны ані не пастараліся пашырыць аб ім веды сярод беларусаў, ня кажучы ўжо аб тым, што нікога не захапілі гэтым прыныцам. Ясна, што ў праграме новай арганізацыі не павінна быць корпоратызму. Але і да гэтага «непавінна» ня можна адносіцца догматычна, г. зн., што сярод сяброў арганізацыі адны могуць быць прыхільнікамі корпоратызму, а другія яго праціўнікамі, але ўсе паміж сабой — сябры, а арганізацыя, як такая, ня выступае ані за, ані проціў корпоратызму. У праграме арганізацыі даволі будзе пунктаў аб дэмакратызме ў шырокім значэньні гэтага слова.

Дзеля таго, што будучая арганізацыя мае мець шырокую беларускую асладу, назоў яе павінен адказваць гэтай шырыні. Я прапаную назоў: «Зьвяз Адраджэньня Беларускага Народу». Прага, 20.X.34. *Дзейны сьведка.*

Баскі і іх палітычныя імкненьні.

Аб многіх паднявольных дагэтуль народах, якія імкнуцца да сваёй палітычнай самастойнасьці, прыходзілася нам няраз знаёміць беларусаў праз нашу часопісь. А вось цяпер якраз падшоў час пазнаёміць з баскамі, з адным з паднявольных народаў Гішпаніі.

Ня так даўно, як ведаем, у Гішпаніі адбылося вялікае забурэньне, у якім згінула да трох тысяч асоб. Забурэньне гэта, апрача характару соцыяльнага, мела так-жа і характар палітычны. Баскі, ідучы за прыкладам каталёнцаў, скарысталі з гэтага апошняга замаяшаньня ў Гішпаніі і аб'явілі свой край рэспублікай. Праўда, гішпанскае войска баскаў перамагло і ўжо удалучыла іх да Гішпаніі, але факт абвешчання краю баскаў рэспублікай мае для будучай вызвольнай барацьбы гэтага народу вялікае значэньне.

Край баскаў падзелены горами Пірэнеямі, ці лепш гішпанска-францускай граніцай. 1/5 часьць баскаў належа да Францыі, а 4/5 — да Гішпаніі. Усіх разам баскаў існуе 1 мільён. Гэта дужа старадаўны народ, які меў у сваёй гісторыі і хвіліны сьветлыя, аж покуль не дайшоў да сьнянешняга свайго паднявольнага палажэньня.

Баскі сьнянныя нядрэмаць, а энэргічна і адважна працуюць над сваім адраджэньнем і вызваленьнем. Галоўная праца іх у гэтым кірунку адбываецца прадусім у Гішпаніі, але за баскамі гішпанскімі на адраджэнскую сваю дарогу становяцца так-жа і баскі французскія. Справа адраджэньня гэтага народу ідзе даволі шпарка. Нават тыя баскі, якія ўжо забыліся сваёй мовы і гавораць пагішпанску ці пафранцуску, сьнянны масова варочваюцца да роднай баскійскай мовы. Варожай яшчэ астаецца да нацыянальнага адраджэньня баскаў толькі пераважна рознага гатунку буржуазія.

Баскі ў сваёй масе — гэта сьляне. Апошнім аднак часам адбываецца значны працэс нацыяналізацыі так-жа і гарадоў баскійскіх.

Баскі — каталікі і да таго каталікі цвёрдыя, але людзі яны дужа паступовыя, казаў бы прыродныя дэмакраты і самастойнікі.

Край баскаў — гэта адна знайкультуральнейшая правінцыя Гішпаніі. Баскі — гэта людзі парадачныя, працавітыя, сапраўды культурныя; любяць яны навуку, свой край, свае звычаі і сваю гісторыю. Няграмацны баск — гэта вялікая рэдкасьць. Баскі бадай усе ўмеюць чытаць і пісаць, бо маюць яны школы нават і ў найбольш глухіх кутках свайго краю.

Адраджэньне баскаў пачалося ад разьвіцьця сваёй мовы і так-жа ад тварэньня сваёй літаратуры і навукі. А пасля гэтага прышоў поступ эканамічны і палітычны самастойніцкія імкненьні.

Дужа многа пасунуўся ўперад баскійскі вызвольны рух пасля сусьветнай вайны. У гэным часе пачала выходзіць першая штотдзёная баскійская часопісь, паявіліся новыя літаратурна-навуковыя журналы, была закладзена «Акадэмія Баскійскай Мовы», а так-жа пасталі новыя нацыянальныя баскійскія таварыствы на абодвух баках Пірэнеяў.

Так жа па вайне ярка выразіліся і ідэалы баскаў палітычныя. Сьнянныя яны ідуць да таго, каб падзеленыя свае землі аб'яднаць у адну самастойную дзяржаву, злучаную з Гішпаніяй толькі дабравольнай фэдэрацыяй. Гэтыя свае імкненьні, як мы ўжо ўспаміналі, баскі нядаўна прыняталі сваёй крываёй. А гэта ўжо пэўны знак, што такі народ, хоць лікам невялікі, ня згіне, і даб'ецца таго, чаго шукае і што яму належыцца.

Мы беларусы, якіх палажэньне сучаснае шмат у чым прыпамінае палажэньне баскаў, сардэчна вітаем іх натур і працу, пацяшваючы сябе адначасна тым, што не адны мы на сьвеце ў нашай вызвольнай крывавой падарожы.

А. С. - ні.

Z hazet.

U škole polsku —
doma pabielarusku.

„Chr. Dumka“ u 10 numary s. h. pad hetkim zahałoukam padaje artykuł piara W. D—a. U henym artykule prawodzicca zdarowaja dumka, što kali bielarusy siańnia zmušany pasylać swaich dziaćiej u čužuju polskuju školu, dyk zatoje doma hetych dziaćiej pawinny wučyć pabielarusku. Niżej padajom ważniejšyja miascy z henaha artykułu.

„Pa wakacyjach poŭnyja školy bielaruskich dziaćiej. Hetyja dzieci pilna ŭzialisia za pracu. O, kab-ža siahońniašniaja škola dy bielaruskamu dziciaci ŭmieła dać toje, što jana dać pawinna! Tady-by bielaruskaje dzicianio raźwiło-b swaje siły tak, jak naležycca.“

U nas i kruhom nas isnujuć tolki kazionnyja čužyja školy. Da kazionnych čužych szkołaŭ my ŭžo zdawiondaŭna nadta dobra prywykli. Nas abdaraŭ imi rasiejski car. Dawoli hustaja sieťka carskich szkołaŭ kaliści abwiwala ŭsiu bielaruskuju ziamlu. U henych szkołach wučyliśia bielarusy šanawać cara bacišku i lubić Rasieju matušku.

Da polskich kazionnych szkołaŭ my bielarusy „prywykli“ taksama skora, tym boľš, što ŭ hetyja školy bielarusy zahaniajucca štrafami.

Polskija „znaŭcy“ školnictwa adwažwajucca ćwierdzić, što praz polskija školy spoľščacca ŭsie bielarusy. Hetaj dumki trymajucca duža mnohija palaki. My bielarusy ŭ heta nia wierym ani na paznohać.

Ja sam prachodziŭ školy i rasiejskija, i polskija, i anhielskija, a mima hetaha, jak ja byŭ bielarusam, dyk bielarusam i astaŭsia. A hetki nie adzin ja siarod bielarusau na świcie. Woš-ža škola nie kaniečna pierarablaje ludziej i źmianiaje nacyi.

Dalosia mnie raz z dzicianiom spatkacca. Jano bylo z polskaj szkoły sa staršaha addziełu. Dzicianio heta dawaj mnie rezać adrazu hety bielaruski wierš: „Chaj hrom z piarunami hrymić i stralaje... Swajho ja narodu... Nia zdradźu nikoli...“

Spatkala dzicianio heta bielaruskuju knižku i adrazu sabie hety wierš nawučyłaśia.

I tak bielaruskija dzietki pa wakacyjach natužyli swaje siły ŭ polskaj škole. Jany pracujuć tam, choć praca ich nia jdzie ŭ duchu bielaruskaha narodu.

Na paciechu adnak našu skazać treba, što my biełarusy astacca mo-
żam biełarusami, choć i praz polskija
školy projdziem. My narod tak ad-
porny, što ŭ nas choپی macy na
toje, kab na swaich nahach i tady
stajać, kali nas stawiać usie i z usich
bakoŭ na čużyja polskija nohil.

Da taho-ż jašče treba, kab bieł-
aruskija bački ŭmieli nadać swaim
dzieciom biełaruski žyćciowy kirunak.
Heta znača, kab bački ŭmieli ŭ dušu
swajho dziciaci ŭlić biełaruskaha
duchu. Tady biełaruskija dzieci, choć
i buduć wučycca ŭ polskich szko-
łach, — jany adnak biełuspramienna
astanucca biełarusami. Tut prykładam
nam słužać żydy. Jany pchnucca
ŭ roznyja školy, ale żydami ŭsiudy
astajucca.

Biełaruskamu dziciaci z polskaj
školy treba dać biełaruskuju kniżycu.
Adnaho, druhoha dobraha wieršu tre-
ba nawučyć jaho.

Takim čynam my ŭ biełaruskich
dzieciach wyrabim hlybokuju pašanu
da ŭsiaho rodnaha, biełaruskaha.
Staŭšysia-ż darostaj maładziažaj, bieł-
aruskaje maładoje pakaleńnie samo
sabie dalej dać radu i da žyćcia
wystupie zusim pryhatawanym. Tady
maładziaž naša swajej staronki nikoli
nia zdradzie...

Ale heta ŭsio nia znača, što
biełarusy wiek buduć biez swajej
rodnaj školy! Biełaruskija školy ŭ nas
być musiać i jany buduć! My ich nie-
kali zdabudziem. Staraja praŭdu ka-
žuć, što i Wilniu nie adrazu zbudawali.

Ale pokul my prymušany wučyć
dziaciej našych u szkołach polskich,
wučyma ich tam, ale doma wučyma
ich pabiełarusku. Doma dziecki našy
pawinny paznać swaju biełaruskuju
mowu, historyju, litaraturu, Biełarus
swaju rodnuju...

Statystyka II dzia- żaŭnaj pierapisi na bieł. ziemiach.

U papiarednich numarach „Bieł.
Krynicy“ padana statystyka II dzia-
żaŭnaj pierapisi nasiełnictwa ŭ našym
kraju—pawieć: Maładečanskaha, Aš-
mianskaha, Brasłaŭskaha, Pastaŭska-
ha i Wialejskaha. Ciapier padajom
hetu statystyku pawietu Świancian-
skaha.

U Świancianskim pawieć: —
U haradoch ludziej ahułam —
12,296, katalikoŭ—7756, inšych chryś-
cijan—1062; bačkaŭskaja mowa: 7431
polskaja(?), 117 biełaruskaja, 832 ra-
siejskaja, 495 litoŭskaja, 3408 żydoŭ-
skaja i 30 inš.

U wioskach ludziej ahułam —
124.179, katalikoŭ — 109,767, inšych
chryścijan — 9791; bačkaŭskaja mo-
wa: 61 028 polskaja(?), 7945 biełarus-
kaja, 7920 rasiejskaja, 42.498 litoŭ-
skaja, 4246 żydoŭskaja i 409 inš.

U hetym pawieć miż litoŭcami
żywuć i biełarusy Litoŭcy ŭsie, a bieł-
arusy ŭ bolšaści—kataliki. Z hetaj

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

Агульны сход Б.Н.К. У мін.
нядзелю 28.X. с. г. адбыўся агуль-
ны сход Бieларускага Нацыяналь-
нага Камітэту. Камітэт разгледзіў
праект пашырэння рэгуляміну
Б. Н. К. і прыняў яго.

Помач незаможным бeларускім
студэнтам. Бел. Нац. К-т на апош-
нім сходзе зарганізаваў спецыяль-
ную Камісію Помачы Бeларускай
Студэнскай Моладзі і даручыў ёй
праводзіць дзейнасць ў межах рэ-
гуляміну, які ў гэтым нумары дру-
куем. У склад Камісіі ўваходзяць:
інж. Л. Дубейкаўскі—старшыня, кс.
др Ст. Глякоўскі — скарбнік і ма-
гістр Я. Шутовіч — скарбнік.

Бeларусы Задушкі. На сeлeт-
ніа Задушкі (2-га лістапада), звы-
чаем папярэдніх гадоў віленскія
бeларусы адведывалі на Россе мо-
гілкі бeларускіх паэтаў. Адведзіны
выпалі ўдачна; а гадз. 6 з паловай
сабралася значная група бeлару-
саў—раней пры магілцы К. Сваяка,
пасля пры магілцы Ядвігіна Ш.—
і прапаяла прыгожа тры песьні:
„О Божэ, Спасе наш“, „Божэ, што
калісь народы...“ і жалобны марш
„Растаўся з намі“.

З выдавецкай нівы. Выйшлі з
друку: „Бeларуская Борца“ № 2-3
за верасень і кастрычнік 1934, ме-
сячнік пчаларства і мядова-лекар-
скіх зeлак. Адрас рэдакцыі і адмі-
ністрацыі: Вілень, вул. Каралеўская
3—8. Змест нумару багаты і фахо-
ва вельмі цікавы.

— „Хрысціянская Думка“ № 10
(101) за м-ц лістапад 1934 г.

З студэнскага жыцця. У мі-
нулым акадэмічным годзе на вілен-
скім унівeрсытэце паводле афіцы-
яльнага падлічэння было 99 сту-
дэнтаў бeларусаў. Большая частка
гэтага студэнства зарганізавана ў
Бeларускім Студэнскім Саюзе. Рэш-
та ходзяць самапасам, безкарысна
для бeларускага адраджэння, або
становяць матэрыял для твэрэння
на кожны год усё новых арганіза-
цыяў.

У мінулую нядзелю 28.X.34 ад-
быўся надзвычайны сход сяброў
Бел. Студ. Саюзу. Сход папоўніў
склад ураду. Выбраны: на старшы-
ню ўраду — М. Шчорс, а на сяб-
роў: В. Войтэнка, Трахімовічanka
Тышкевіч і Грамыка. Сход паста-
навіў змяніць форму шапак сяб-
роў Саюзу.

Т-ва Бeларусаведы пры У. С. Б.
У нядзелю 4.XI с. г. у VI сaлі Га-
лоўнага гмаху У.С.Б. адбудзецца,
навуковая зборка, з рэфэратам
абс. Я. Хвораства на тэму: „Вясель-
ныя абрады на Палесьсі“. Абрады
запісаныя мовай Пружаншчыны.
Пачатак а 17 г. Уваход для ўсіх
вольны.

statystyki bačym, što ŭ Świancianskim
pawieć bolšaść palakoŭ. Ale heta
tolki ŭ polskaj statystyce.

Маскоўская небясыпека.

Агульна ведама, што правас-
лаўная Царква на нашых землях
здаўных была і ёсьць цяпер, по-
бач з сваім хрысціянскім апосталь-
ствам, інстытуцыяй расейскай. Пра-
васлаўнае духавенства спасаючы
бeларускія душы ад ада“ накіроў-
вала Бeларусаў у „царствіе нябе-
снае“ праз Маскву і памагала ра-
сeйскаму чынавецтву даследж-
ваць, каб Бeларусы „не грашы-
лі“ супроць Масквы. Царква і Ра-
сея — гэта было адно.

Гэта было даўней, але ня лепш
і цяпер.

Развалілася царская Расея,
рассыпалася і расейская Царква.
Ерархі б. расейскай Царквы пры
помачы польскага ўраду ўтварылі
для праваслаўных бeларусаў і ўкра-
інцаў Аўтокефальную Праваслаў-
ную Царкву ў Польшчы. У гэтай
„незалежнай“ Царкве кіраўнічыя
становішчы ад найвышэйшых да
найніжэйшых занялі ўсе тыя-ж лю-
дзі, што былі вернымі і найвярней-
шымі слугамі расейска-царскай
праваслаўнай Царквы. Дзеля гэта-
га і дух у гэтай афіцыяльна іншай
Царкве астаўся той самы — стара-
рускі дух.

Гэты „старо-рускі дух“ праз
увесь час ад заканчэння бальша-
віцка-польскай вайны штучна ўт-
рымліваўся праваслаўным духавен-
ствам сярод праваслаўных бeла-
русаў у большасці прыходах па-
куль гэта бeларускім сялянам не
абрыдла. Калі-ж бeларусы пера-
сталі хадзіць у царкву і слухаць
маскоўскіх папоў, утрымліваўне
„старо-рускага духа“ пачалося ін-
шым спосабам — расейскай прэ-
сай і літаратурай. Гэты спосаб
аказваўся для нас, бeларусаў, больш
небясыпечны і грозны.

Цяпер у Зах. Бeларусі, асаблі-
ва ў Наваградчыне і на Палесьсі,
вельмі пашыраны кольпартаж ра-
сeйскіх газет: „Слово“ і „Русскій Го-
лос“. Адкуль толькі ўзяліся пры-
хільнікі і носьбіты гэтай расейскай
ідэі? Яны быццам уваскрослі ў
нашых вёсках. Гэтыя вось сьвецкія
носьбіты „стара-рускай ідэі“ на-
магаюцца, каб сьведамы нацыя-
нальна бeларускі элемент „пага-
дзіць“ з рускім папам, г. знача,
каб бeларусы адмовіліся ад трэба-
ваньняў бeларусі ацыі царкоўна-
рэлігійнага жыцця і прызналі мас-
коўшчыну ў царкве за нармальнае
жывішча.

З гэтага бачым, што маскалі
з абароннай пазыцыі ў нашым, бе-
ларускім краі, дзе яны зьяўляю-
ца гасцямі, пайшлі ў наступ на
маладую бeларускую нацыянальную
сьведамасьць.

Супроць гэтага русыфікатар-
скага наступу мы, бeларусы, мусім
даць адпор так-жа наступам. Му-
сім дамагацца роднай мовы ў цар-
кве і друкаванага царкоўна рэлігій-
нага слова пабeларуску! Сідарчук

Kamisija Pomačy Biełaruskaj Studen- skaj moładzi pry B. N. K.

Rehulamin.

Dziela arhanizacyi pomačy bieł-
aruskaj studenskaj moładzi Biełaruski
Nacyjanalny Kamitet na ahulnym scho-
dzie pastanowaj z dnia 28.X.34 h.
utwaraje adumysnuju Kamisiju, jakaja
maje prawodzić swaju dziejność u
ramach hetkaha rehulaminu.

I. Arhanizacyja.

1) Kamisija Pomačy Biełaruskaj
Studenskaj Moładzi wydzialajecca z
siabroŭ Biel. Nac. K-tu i składjajecca
z troch asob: staršyni, skarbніка i
sekretara.

2) Kamisija P.B.S.M. maje pra-
wa kooptawać da techničnaha supra-
coŭnictwa asoby, nie ŭwachodziacyja
ŭ Biel. Nac. K-t.

3) Dziejność Kamisii P.B.S.M.
składjajecca z:

- aznajamleńnia i zacikaŭleńnia
hramadzanstva losam biełarus-
kaj studenskaj moładzi;
- padśukańnia krynicaŭ dapamo-
hi dla najbiadniejšaj biełaruskaj
studenskaj moładzi;
- pryjmańnia i padziełu hetaj
dapamohi.

II. Dachody.

4) Kamisija P.B.S.M. materyjal-
nyja srodki čerpaje z:

- dabrawolnych achwiar;
- daninaŭ hramadzan dabrawol-
na apadatkawaŭšych na hetuju
metu;
- inšych składak i dachodaŭ z
roznych imprez.

III. Pryznawańnie dapamohi.

5) Kamisija P.B.S.M. pryznajučy
dapamohu budzie kirawacca postupam
u nawukach i materyjalnym stanowiš-
čam kandydata.

6) Dapamoha budzie doŭhatermi-
nowaj, biespracentnaj pazykaj.

7) Kamisija P.B.S.M. za swaju
dziejność adkazwaje prad Prezyd. Biel.
Nac. K-tu i daje jamu z swajej dziej-
ności sprawazdaču.

Biełaruskija Kalendary

— adryŭnyja i kniżkaj —
na 1935 hod

možna najwyhadniej kupić u

BIEŁARUSKAJ KNIHARNI
«PAHONIA» Wilnia Zawalnaja 1.
Cana adryŭnaha kalendara 55 hrašoŭ.

Cana kalendara kniżki 65 hr.

Pry bolšych zakupach wialikaja ŭstupka.
Biaz hrošaj kalendary nie wysylajucca.

Wincuk Adważny.

Chłapiec.

P O W I E Ś Ć.
XII. U škole.

Była poznaja wiosień. Listapad paśpieŭ sab-
rać z drewaŭ paślednija listočki, ale jašče nie paś-
pieŭ ich raźwiejać bujnym wietram pa čystym po-
li. Dyk lažali pad drewami pulchnaj koŭdraj—žoŭ-
tyja, załacistyja — i šuršeli pad nahami. Najpry
hažejšyja byli listy klanowyja, — jak-by шыrokaja
daloŭ-ruka z rastapyranymi palcami. Žyły prašwie-
čywalisia naskroś. Koler жоŭта-załaty tak pryhoža
adbiwaŭsia na soncy, što dzieci, žbirajučy hety
„chleбny“ list, pakazywali jaho sabie naŭzajem
i lubawalisia, i spracalisia, čy j mabyć pryhažejšy,
abo nakładali sabie na wočy i tak hladzieli na son-
ca, або sypalisia listami i psuli swaju rabotu.
A drewy stajali hołyja i dryželi ad ściuzu. Płakali
raniej pa zhublenaj wopracy, a bujnyja ślozy šlo
pali na apaŭšyja listy. Wyciahiwali hołyja ruki—
hałuzu da nieba, przywajučy pomsty na hety nia-
hodny wiecier i zdradliwy načny marozik, što ich
tak abažwiečyli haniebna. I dniom i nočaj žalosna
stahnali i plajali drewy sami pa sabie sumnuju,
chaŭturnuju pieśniu. Ale wiecier nia dbaŭ ab ništo.
Zara darwaŭsia da biednych listočkaŭ, padniaŭ ich,
zakružuŭ pa čystym poli i panios za dzieśiatki
wiorst, zatoŭk u daliny, prahaliny, jamy, barozny.
Drewy ŭbačyli heta złačystwa, ździwilisia, prytaili
duch, i tak i akačanieli, adubieli, zamiorli ad stra-
chu, ściuzu i marozu, — aŭ da samaj wiasny.

19)

U zawałockaj pačatkawaj škole adkrylisia za-
pisi. Dzieci pasypalisia ŭ školu. Wučycielem u Za-
wałocy byў Piotr Pawłowič Kuksač, biełarus z kry-
wi i z kaściej, ale wierny słuha rasiejskaha ŭradu
i carskaha zakonu. Adnakža z samaha dziacinstwa
lubiŭ biełaruskuju mowu, umieŭ sotni przykazak,
žartaŭ, zahadak i pieśniaŭ biełaruskich. Asabliwa
umieŭ wiesialić tawaryšaŭ pry butelcy piwa. Ro-
dam byў z pad Wałožyna, syn sielanina, prawas-
łaŭnaha biełaruska.

Kuksač przykazaŭ dzieciom nazywać siabie
spasabam rasiejskim — Piotr Pawłowič. Adnak
dzieci stali jaho nazywać „Pan Paŭłowič“, što by-
ło saŭsim nie na miejcy. Inšyja kazali „Pan na-
staŭnik“ — dyk i heta Kuksaču nie spadabałasia.
Tahdy jon zahadaŭ klikać siabie — „Gaspadin
Učytieł!“ Da hetaha nareščie wučni przywykli, ale
j to wyhawarywali paswojmu: — „Haspadzin Wu-
čytieł!“

Sioleta Wincus i nia pytaŭ matku, ci pazwo-
lić iści ŭ školu. Dobra pomniŭ z prošaj zimy, što
tahdy kazala: — „pojdzieś, synok, na druhuju wo-
sień!“ Dyk woć žbiraŭsia Wincus daŭno i, jak tolki
Kastuś Jurewič zapisaŭsia, i jon nazaŭtra byў
hatowy. Celuju noć sniŭ Wincus wučyciela i školu.
Budziŭsia nieskalka разоŭ, bajučysia, kab nie pras-
pać. Śniedaŭ leđż dźwie-try minuty i nareščie poj-
šoŭ-pabiek z susiednimi chłapcami ŭ školu, wiesie-
ła podskakiwajučy pa - darozie.

U škole bylo ŭžo poŭna wučniaŭ. Staršyja
chłapcy žumieli, wiesialilisia, bilisia, a małyšy sta-
jali sa swaimi apiakunami pry stale i čakali wučy-
ciela. Nareščie adčynilisia dźwiery i ŭwajšoŭ wu-
čyciel — starodniha rost, małady, świetła-rusy,

pryhladzany, abholeny i adziety frantam. Pad pa-
chaj dziaŭžaŭ doŭhuju čornuju knihu. Hlanuŭ na
chłapcoŭ staršych i małodšych, akinuŭ wokam usu
abstanoŭku, jak praktyčny haspadar swajo pole,
i wažna sieŭ pry stale. Zara paklikaŭ małyšoŭ k'sa-
bie i staŭ zapisywać. Wincus pieršy raz u žyćci
pačuŭ rasiejskuju mowu. Pakazałasia jamu tak
śmiešnaj, što jon nia moh strymacca, — šturchnuŭ
łokciem Jurewiča i skazaŭ: — Čujeś, Kastuś, pa-
jakomu heta jon haworyć? Heta-ż saŭsim nie pa-
ludzkul — Cicha ty! — adkazaŭ Kastuś, — u ško-
le musić tak treba...

Ale woś pryšła kalejka na Wincusia. Cika-
waść, strach i śmiech tak sputali jamu jazyk, što
tolki hladzieli na ŭsio i nia moh skazać słowa.

— Kak tiebia zwat? — pytaŭ wučyciel.

Wincuk stajaŭ i śmiajaŭsia.

— Kak twajo imia? — pytaŭ krapčej Kuksač.

— Każy! — taŭkli chłopcы Wincusia ŭ bok.

— Wincuk! — adkazaŭ nareščie chłapiec,
a wočy tak i hareli junym ahniom.

— A kak familija?

— Kawalonak, — adkazaŭ Wincuk.

Usie zaśmiałalisia, a Wincuk nia wiedaŭ, ča-
ho im treba.

— Jakubionak! — pierabiŭ Wincus sam siabie.
Tut usie zaśmiałalisia jašče bolš. Śmiajaŭsia
i sam wučyciel i apiakuny dzieciej. A Wincus sta-
jaŭ pasiarod, žbity z tropu, pačyrwanieŭ da sa-
mym wušej i ŭžo hatoŭ byў zapłakać.

— Kak ja zapišu? — kazaŭ wučyciel. Ty ska-
zaŭ dwie familii: katoraja z nich lučše?

Tut ustupiŭsia ŭ hutarku Kajetan Jurewič,
bačka Kastusia. Jon pryjšoŭ dapoiŭnić učarajuju

Sajuz Wyzwaleńnia Wilni pry pracy.

U Niez. Litwie, jak wiadomo, istnieje Sajuz Wyzwaleńnia Wilni. Nigdańna „Dziennik Wileński” (Nr. 286) padau cely rad, uziatyh z „Lit. Zinius”, wiestak ab pracy henaha Sajuzu, z pohody jaho ahulnaha Żjezd. Wiestki henysja za „Dzien. Wil.” padajom tut dasłoŭna.

14 kastyčnika siol. h. u Koŭni adbyŭsia dzieŭiaty ahulny Żjezd Sajuzu Wyzwaleńnia Wilni. Na Żjezdzie było 385 pradžaŭnikoŭ ad addziełaŭ i śmat haścier. Roznyja arhanizacyi i osoby witali Żjezd słowam i ŭ li-stoch. Miż inšymi witaŭ Żjezd rektar uniwersytetu prof. Romer, zaznačajučy, što treba pradžaŭnić baraćbu za wyzwaleńnie lietoŭskich ziamiel Wileńšczyŭ i Tylŭ. Miż inšymi na Żjezdzie byŭ staršynia ministraŭ Tubelis, jaki tak-ža wystupaŭ z adpawiednaj pramowaj.

Staršynia Sajuzu prof. M. Birżyška zaznačuŭ, što z pryčyny niastačy hroŭŭ mała što možna było zrabic. Jon zaznačuŭ tak-ža, što polskaja pressa pawialičyŭaŭa značeńnie pracy Sajuzu, choć časta i praŭdu piša.

Ciapier Sajuz maŭe 489 addziełaŭ i 20 tysiać siabroŭ. Zahranicaj Sajuz maŭe 16 addziełaŭ, nia ličačy tych, jakija dahetul jašče nie zarejestrawany.

Dalej prof. M. Birżyška zajaŭiŭ, što orhan Sajuzu „Musu Vilnius” uŭo tak dobra raschodziŭa, što nia maŭe deficytu. Za apoŭni hod Sajuz pradžaŭ 70 tysiać ekzemplaroŭ roznych drukaw i wydaŭniaŭ.

Sajuz apikajuŭca lietoŭcami Wileńšczyŭ, jakija ŭciakajuŭ u Litwu. Dla ich istnieje pamiaščenie, dzie jany mohuć zatrymacca i padŭkać pracu. Z inicyjatywy Sajuzu byli zbierany afiary pacierpieŭšym ad hoładu życharom Wileńšczyŭ. M. Birżyška adčytaŭ tak-ža prywitańni ad mnohich lietoŭcaŭ z Wilni.

Urešcie prof. Birżyška zaznačuŭ, što Sajuz pawinien mieć najbliŭšejŭja znosiny z wilenskim hramadźanstwam. Treba bywać u Wileńšczyŭ i pryhladaŭca da žyćcia ludziej na tym baku. Wobak z hetym treba prawodzić wilenskiju prapahandu zahranicaj. Treba takŭsamo zbliŭzacca z narodami, jakija żywuć pad Polščaj.

Pašla hetaha prof. Birżyška zrabiaŭ sprawadzaču ab hraŭowych sprawach Wilenskaha Żaleznaha Fondu. Sprawadzača pakazaŭa, što ŭ minułym hodzie było sabrana afiar 5 037,57 li-taŭ, za znački atrymana 65 589,56 li-taŭ, za wilenskija paŭparty 36 316 li-taŭ, procentaŭ ad kapitału — 5.685,40 li-taŭ. Usiaho razam — 169 917,04 li-taŭ. P. Ł.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу Выпісвайце найстарэйшую беларускую газету „Беларускую Крыніцу”!

Дзяржаўныя ролы ліцэй з украінскай мовай навучання.

Апошнім часам польскае Мін. Асьветы выдала загад у справе арганізавання дзяржаўнага ролянага ліцэю з украінскай мовай навучання. Пасьля гэтага загаду прадстаўнікі розных украінскіх гаспадарскіх і асьветных арганізацыяў у Львове адведалі Міністра Асьветы ў Варшаве і падзякавалі польскаму ўраду за першы шаг у кірунку заспакаеньня пярэбных патрэб украінскага народу ў галіне фаховай ролянай асьветы. Пры гэтым украінскія прадстаўнікі выразілі пажаданьне, каб, пасьля аб’яўленьня загаду аб утварэньні Ролянага Ліцэю ў 1935/36 школьным годзе, паступілі, далейшыя практычныя акты, як купля адпаведнага будынку, назначэньне дырэктара ліцэю, распачацьце прыёму кандыдатаў і г. д. Украінскія прадстаўнікі зазначылі так-жа, што пажадана далейшая разбудова агульна-асьветнага і вышэйшага ўкраінскага школьніцтва.

У адказ украінцам міністр заявіў, што ўтварэньне Ролянага Ліцэю ён лічыць заспакаеньнем пярэбных патрэб украінскага народу ў галіне фаховай асьветы. Рэалізацыя ліцэю, арганізаваньня на ўзор розных польскіх ліцэяў, наступіць у працягу трох гадоў. У будучым годзе пачне працу першы курс ліцэю. Хутка так-жа будзе вырашана на справа меснасьці і будынку ліцэю і інш.

Украінская прэса справу арганізавання ліцэю ўважае за пазытыўную спробу з боку польскага ўраду хоць на адным адцінку ўкраінскага школьніцтва. Аднак, піша тая-ж украінская прэса, што гэта спроба сапраўды будзе пазытыўнай, калі будзе сталай, а не вынікаючай з часовых палітычных польскіх патрэб і аблічанай на кароткую мэту, і калі роўналегла з уступкамі на гронце асьветы ня будзе ісьці новае асадыніцтва, абмежаваньне ўкраінскай коопэрацыі і інш.

Гэтак думаючы, украінцы ня мыляюцца. Сякую-такую практыку ў польскай так зв. меншасьцёвай палітыцы маём і мы беларусы. І ў нас была дзяржаўная вучыцельская сэмінарыя з беларускай мовай навучання, была і беларуская дзяржаўная гімназія ў Наваградку, так-жа з беларускай мовай навучання, а сяньня іх ужо няма. Былі гэтыя школы тады, калі паляком гэтага трэба было, а сяньня ня трэба і школ гэных няма.

Бязумоўна, што паўстаньне ўкраінскага ліцэю мае цесную лучнасьць з польскай апошняга часу палітыкай адносна да міжнароднага меншасьцёвага трактату і дзеля гэтага слушна ўкраінцы маюць сум-

Janka Kupała i Jakub Kołas na woli.

Naša hazeta u Nr. 37 z dn. 25.IX. s. h. zmiściła sa znakom pytańnia wiestku ab aryście Janki Kupały i Jakuba Kołasa.

U kamunistyčnej hazecie „Żwiazdzie”, wychodzącej u Miensku (z dn.

15.X. s. h.) — zmiściłana pramowa sekretara C. K. Biełaruskaj Kamunistyčnej Partyi Hikały, z jakoj widać, što Kupała i Kołas — na woli, bo-ż pramaŭlaŭ Hikała ŭ ich prysutnaści i ŭ adnym mamencie — ad ich imia.

Sklikańnie Sojmu i Senatu.

Prezydent Polšcy dekretam ad 31 kastyčnika s. h. zahadaŭ sklikać Sojm i Senat na budżetnuju sesiju.

Sojm maŭe sabracca na narady 6 liŭstapada.

Preliminar dziaržaŭnaha biudžetu z 145 milionami złotych niedaboru.

Polskaja pressa publikuje preliminar dziaržaŭnaha biudžetu na 1935-36 hod, jaki maŭe 145 milionau zł. niedaboru. Preliminar hety ŭrad padaŭe ŭ Sojm na razhlad i dzieła ŭchwaleńnia jaho. A wyhladaŭe jon hetak:

wydatkaŭ — 2,132,000,000, a dachodaŭ — 1,987,000,000.

Treba zaznačyć, što hety projekt biudžetu ŭ wydatkach mienšy ad sloŭtinaha na 52 miliony zł.

Maleńki ŭskałych stajačaj wady.

Polskaja sanacyja niepakoicca, što susim zahločšaja apoŭnimi časami polskaja sojmawaja apazycyja pačala padhataŭlacc da biudžetnej sesii Sojmu. Hazety padajuć: apazycyja ŭ Sojmie maŭe namier padać aŭ niekalka interpelacyjaŭ, skaržačy dziaržaŭnuju administracyju, a tak-ža padać prapazycyju, kab Sojm nia prymaŭ da wiadama dekretu Prezydenta ab utwareńni ŭahieraŭ adasabnieńnia ŭ Bere-

zie-Kartuskaj; apazycyja maŭe padniać i dyskusyju nad zahranicajn i nutranaj palitykaj uradu.

Premjer min. Kaŭloŭski 31 min. m. praz radyjo skazaŭ palityčnuju pramowu, jakaja datyčyła haloŭna dziaržaŭnaj haspadarki i biudžetnaha niedaboru.

Słowam, nutranoŭe žyćcio ŭ Polšcy krychu ŭskałychnułasja.

Spynieńnie śpiešnych sudoŭ u Polšcy.

Dnia 28 ha m. m. uwajšło ŭ žyćcio rasparadžeńnie Rady Ministraŭ ab poŭnym spynieńni śpiešnaha pastupańnia. Hetym samym spyniena i

śpiešnaje pastupańnie prad ahulnymi sudami, uwiedzienaje rasparadžeńniem Rady Ministraŭ z dnia 26.8.32 h.

Anhlijskija i šwedzkija robotniki prociŭ kamunistaŭ.

Kamunisty padali klič, kab usie socyjalistyja razam z kamunistami stwarili „supolny front prociŭ faŭzyzm”. Na heny klič anhlijskaja arha-

nizacyja „Labur Party” i šwedzkija socyjalisty zajaŭili, što suproćstawiacca nia tolki kamunistym, ale i ŭsialakamu z kamunistami supracouńctwu.

Katalonskaja Narodnaja Akcyja

Kataloncy za niezaleŭnaść zma-hajucca nie naŭart. Tolki što zdusyŭ hišpanski ŭrad katalonski niezaleŭni-

ki ruch, a ŭžo paŭstala nowaja wyzwalenčaja arhanizacyja — „Katalonskaja Narodnaja Akcyja”. Arhanizacyja „K.N.A.” trymaŭecca aŭtanomij, jakuju mieła Katalonija da ciapierašniaj rewalucyji, zmahaŭecca z marksyzmam i staić na hruncie chryścijanskim, — imkniecca da poŭnaj niezaleŭnaści Katalonii

ПАДЗЯКА.

Урад Бел Студэнскага Саюзу ў Вільні гэтым складае шчырую падзяку Грам. Грам. м.Стоўпцаў і м. Новага Сьвержана за прысялуны грашовыя ахвяры на падтрыманьне беларускай студэнскай часопісі.

Вільня, 24 X 1934 г.

(—) М. Шчорс (—) В. Войтэнка Старшыня Сэкратар

М. К.

zapis swajho syna, katory takŭsamo mnoha naputaŭ.

Kajetan byŭ čalawiek raŭblyny, kiemny i kidliwy. Pa profesii byŭ stalar, aŭčyŭnik, malar i — adnym słowam — umieŭ sam adzin zrabic, ci paporwić samyja patrebnija rečy ŭ haspadarcy. Jahonuju pahaworku: „Umieješ — nie lanisia, nia ŭmieješ — nawučysia” — znali ŭsie u Zawalocy. Jurewič kaliści dobra znaŭ Jakuba, Wincusiowaha bačku, z katorym niekalka miesiacaŭ razam pracawali ŭ Zawalackim Zamku. Woś ciapier jon i pry-pomniŭ swajho pryjaciela i rastlumačuŭ wučycielu ŭsio patrebnaje.

— Hetu chłapiec, — kazaŭ Kajetan Jurewič, — syn tutejšaj udawy Haŭuli, pa proŭwišcy Jakubiči, bo jejny muž nazywaŭsia Jakub. Byŭ jon kawal i ślosar — i dobry byŭ čalawiek! Dyk wot i chłapca nazywaŭć to Jakubionak, to Kawalonak. A praŭdziŭaŭe ichnaje proŭwišča, tak jak i waša, Haspadzin Wučyciel, — Paŭłowič. Značyć, chłapiec nazywaŭecca Wincus Paŭłowič, syn Jakuba.

— Wy putajcie, — kazaŭ wučyciel, — maja sobstwiennaja familija „Kuksač”, a „Paŭłowič” — eto maŭo otečestwo.

— Nu, heta nam usoroŭna, — adkazaŭ Jurewič. Tolki ŭ heny Jakub Paŭłowič, bačka hetaha chłapca, byŭ pryjezdny, zniekul wielmi daloka. Jon sam mnie kaliści raskazywaŭ, ale ja zabyŭsia. — Ni to z Bielastoku, ni to z Mahilewa, adnym słowam — niehdzie ŭ toj bok za Wilniu.

— Kakoj gubernii i wołosti? — pytaŭsia wučyciel.

— A hetaha bahdaj tut nichto nia wiedaje, — adkazaŭ Kajetan, — imusić nawiet sama Haŭula, chłopcawa matka, nia wiedaje.

— Kak-že ja zapišu? — pytaŭsia Kuksač.

— Zapišy, pan, što niawiedama, jakoj huber-nii, — paradzii Jurewič.

A chłapiec bolš padobny da matki, jak da bački, — dabawiŭ jon na adchod.

Wincus uwaŭna i cikawa słučauŭ hetu apowieść ab swaim rodzie i tolki ŭłaŭnie ciapier dawiedaŭsia ab swaim praŭdziwym proŭwišcy, što jon Paŭłowič, a nie Jakubionak.

Wučyciel puściŭ chłapcoŭ na wialikuju pahulanku, a sam pajšoŭ u swaje pakoŭ.

— Ci ty Jakubionak, ci Kawalonak, — pytaŭsia Wincus, niby to paważna, Kastuś Jurewič.

— Ja Paŭłowič, — adkazaŭ Wincus.

— Ej, Kawalonak! A hdzie twajo kawadla? — dražniŭ Wincusia mały Michaś Masiukiewič, pa proŭwišcy „Kuračka.”

— Hdzie twoj małatok? — dražnili druhija.

Wincus maŭčaŭ i adstupaŭ da dźwiarej. Ale chłopcys wałam nastupali, bałazie sabralisia samyja małyšy, a adzin zakryčaŭ: Kali ty Paŭłowič, dyk ty našaha wučyciela syn!

Wincus skočuŭ da taho niahodnika bicca, ale chłopcys nie dapaściłi. Stali kruhom paŭtarać heta samaje. Wincus ŭžo pačynaŭ plakać. Tut „Kuračka” padyjšoŭ da Wincusia i šapnuŭ jamu ŭ wucha niešta-niejkaŭe takaje, što Wincus nia moh strymacca i z celaha razmachu lapnuŭ jamu aplawuchu. Padniaŭsia taki šum i harmidar, što chłopcys nia čuli adzin druhoha. Aŭ adčynilisia dźwiery i pakazaŭsia na paroŭe sam wučyciel.

— Kto zdzieŭš sumit? — zahamaniŭ jon.

Usie adnamysna pakazali na Wincusia.

— Na kaleni! — skamandawaŭ wučyciel i sam pajšoŭ.

Wincus apynuŭsia na kaleniach, u kucie, pa-miż šafaj i piečkaj.

Ale Kuksač, widać, niešta pieradumaŭ. Zara wiarnuŭsia i skazaŭ laskawiejšym tonam:

— Nu, pierwyj dień ja tiebie praščaju, stupaj!

— A ty začem plačeš? — žwiarnuŭsia jon da „Kurački”, katory trymaŭsia za ščaku i praliwaŭ celaje mora horkich slozaŭ.

Druhija chłopcys tak-siak rastlumačyli i, wiedama, zwalili ŭsio winu na Wincusia.

— Tak ty takoj! — zahamaniŭ na jaho wučyciel. Ješli tak, to astaniešsia siewodnia pośle klasa.

— Što jon kazaŭ? — pytaŭsia Wincus.

— Jon kazaŭ, što, jak usie pojduć damoŭ, ty adzin astaniešsia ŭ klasie, — rastlumačyli staršyja wučni.

Ciapier Wincus staŭ plakać, a „Kuračka” pierastaŭ.

Hetaja wialikaja klasa, z šaściu woknami, z wysokaj stolaj, z wialikaj biełaj piečaj i ciomnym kutom za piečaj, pakazaŭsia Wincusiu wielmi strašnaj. Lepš zhadziŭsia-b umierci, jak adnamu astawacca ŭ škole. Staršyja wučni, wychodziačy damoŭ, zatrymalisia pry dźwiarach, parailisia z saboj i žmirkawali, što pakidać tut adnaho chłapca nielha.

— Heta saŭsim dhenna! kazaŭ samy staršy, pa-proŭwišcy „Buhawa” (buława), bo nie wyhawarywaŭ ni „t”, ni „r”, i časta lubiŭ używa słowa „buhawa.”

Retak nia možna habić, — kazaŭ jon. Dhenna hobić našwučyciel. Takoha mahoha chłapca adnaho pakidać u klasie nia možna.

Utrakwistyčnyja polska-biełaruskija školy pieratworany na školy polskija.

U Šarkaŭščynie, Dziśnieŭskaha pawietu, došli była utrakwistyčnaja polska-biełaruskaja 7 kl. pačatkawaja škola. Dawiedwajemsta, što henaja škola sioleta pieratworana školnymi

uładami na školu polskuju. Razam z hetaj školaj pieratworana tak-ža na čysta polskuju i adnaklasoŭka ŭ w. Sawickich, kala Šarkaŭščyny, jakaja była tak-ža polska-biełaruskaj školaj.

Zakryćcio hurtkoŭ Biełaruskaha Instytutu Haspad i Kultury.

Maładečanskaje pawietawaje starastwa listom z dnia 26.X.1934.N. B. 189/Stow. pawiedaŭ Centralu Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury, što hurtki B.I.H. i K. u m. Ra-daškawicach, w. Krynica i w. Dubrowie wykasawała z swajho rajestru.

Heta značyć, administracyjniya ŭłady henyja hurtki B.I.H. i K. pryznali za nieisnujučyja. Słowam, heta ŭžo nia-božyky arhanizawanych asiarodkaŭ biełaruskaj kulturna-aświetnaje pracy na siale.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY.

Žniżka cany żyta. Hazety padajuć: apošnimi časami ŭpała cana na żyta aŭ na 3 zł. na centnary.

Dziaržaŭny niedabor. U wierašni sioleta ŭ dziaržaŭnym skarbie było dachodaŭ — 157 miljonaŭ 700 tysiać zł., a raschodaŭ — 174 miljony 400 tysiać zł. Ad krasawika da wierašnia, h. zn. za paŭhodu, niedaboru jość — 151 miljon 700 tysiać zł.

Chto pieramoh? U Zach. Polšczy adbylisia wybary ŭ samaŭrady. Na ahułnuju ličbu mandataŭ 392, endeiki zdabyl — 259, bebeki — 86 i niemcy 47.

Z ZAHRAICY.

Francyja na pierałomie. Burżaznyja arhanizacyi choćać zmienić u Francyi ład, a premjer uradu ŭžo padaŭ i prajekt nowaj konstytucyi. Nadowiačy ŭ Nant adbyŭsia kanhres francuskich radykałaŭ, jakija pastanowaj daručyli swaim siabram 6-ciom ministram, kab prajekt nowaj konstytucyi zmiənili. A premjer stojka trymajecca swajho prajektu.

Čystka ŭ rasiejskaj kompartyi. Pašla čystki maskoŭskaj kompartyi, 60 proc. sialan pierastała być jaje siabrami.

Eŭcharystyčnyja kanhresy. U paławinie m. m. adbyŭsia wializarny čarhowy 32 Mižnarodny Eŭcharystyčny Kanhres u Paŭdzionnaj Amerycy, u stalicy Arhientyny — Buenos-Ajres. Na Kanhresie byŭ papieski delehat kardynał Pačelli, 115 arcybiskupaŭ i biskupaŭ i bolš 2 miljonaŭ wieručych katolikoŭ.

Niadaŭna adbyŭsia tak-ža Eŭcharystyčny Kanhres u Litwie, u Koŭnie,

pašwiačany dzieciam i moładzi. Pieršy dzień na nabaženstwie było 12 tysiać dzieciaŭ, na druhi dzień 15 tysiać moładzi, a ŭ kancy — 150 tysiać narodu.

Z KRAJU

Budźcie aściarožnymi! Niadaŭna kala Ašmiany było hetkaje zdareńnie: niejki Litwinowič wykapaŭšy hlybokuju studniu spuściŭsia na jej-naje dno zakładać zrub i raptam sam-leŭ; spuściŭsia jaho ratować Kowel. Jon tak-ža samleŭ u studni. Z studni dastali abudwych niażywym. Jany atrucilisia hazami, što ŭ studni sabralisia. Prad spuščaniam čaławieka ŭ hlyb studni, treba špiarša spuścić zapale-nuju lampu. Kali lampka zhaśnie, zna-čyć, što jość škodny čaławieku haz.

Z WILNI.

Ci isnuje biełaruskaja pačatkawaja škola ŭ Wilni? U adnym z pa-piarednich numeroŭ „Bieł. Kr.“ była padana wiestka ab tym, što ad 1934-35 školnaha hodu ŭłady byccam „uskrasili“ kolišnjuju bieł. pačatkawuju školu na Nowym Świecie ŭ Wilni. Woś-ža dawiedwajemsta, što ničoŭna padobnaha nia stałasja. Uspomnienaja škola isnuje, jak škola polskaja, z polskaj mowaj wykładowaj.

Kamunistyčny praces. Akružny Sud u Wilni ŭ pačatku minulaŭha tyd-nia sudziŭ 5 kamunistaŭ: 3-ch litwin-ŭ, 1 biełarusa (M. Kuncewiča) i 1 ży-doŭku za kamunistyčnuju rabotu i pry-naležnaść da kamunistyčnaj partyi. Sud pakaraŭ padsudnych koraŭ wastro-hu ad 1 da 6 hadoŭ.

Pišmy z wioski.

Ab našym żyćci.

Dwarec, Nawahradzkaha paw. Ciażka żywjecca kala nas. Haspadary pabiadnieli, haspadarki zdabnieli, siemji razrašlisia, a zarabotkaŭ nima nijakich. Jak prydziecca padatki pla-ćci, dyk choć ty, čaławieka, żywy ŭ ziamlu lež. A paprabuj u čas nie za-plaćci, dyk ad „upomnieńniaŭ“ żyćcio ahorknie, bo za henuju sekwestratar-skuju štuku paŭtara zlotaha lišnich hrošaj treba dać.

Bywaje, što i zarabotki znacho dziacca, ale, kab zarabić, dyk špiarša treba zapisacca ŭ „stšelcy“ i paśle, keli budzie łaskaŭ na ciabie pan ka-mandant „stšelca“, dyk pazarablaješ.

Nakładajuć ciapier padatki waj-skowyja na tych, što nia służyli ŭ wojsku i majuć adpawiednuju kateho-ryju, abaznačanju literami „B“, „C“. Niekatoryja haworać, što „stralcy“ he-taha padatku nia plaćcić, dyk našyja chłopczy z B i C pišucca ŭ „stralcy“ i na rynkach prad ludźmi kruciać ja-zykom tak, kab bačyli, što jany pie-rarablajucca na polski ład i kab im, Boža ścieraży, nia prysłali „nakazaŭ platničych“ plaćci henyja waj-skowyja

padatki. Kamandant „stralcia“ adha-warwaje našych ludziej ad rodnaj bie-laruskaj hazety „Bieł. Krynicy“, kab jaje nia čytali. Ale jaho ŭ hetym nich-to nia słuchaje.

Z našaha m-ka choćać pieranieš-ci hminu ŭ Nowajelnju. Pakušto nia wiedama, jak z hetym budzie. Ka-mandant „stralcia“ ŭ hetaj sprawie ježdziŭ u Nawahradak da ŭladaŭ i tam, kažuć, padhulaŭ dy waročaŭcy-sia złamaŭ sabie nahu.

„Badanie“ ŭ palicyi.

U žniŭni sioleta ŭ wioscy Pie-trašoch abakrali Michalinu Barawik. Jana zapadozryła Anastaziju Barawik, niezamužniuju, i zajawiła palicyi. Dwareckaja palicyja ŭziłasja za śledz-twa, pačala „badać“ Anastaziju. „Ba-dała“ dawoli doŭha i wiarnuŭšysja da chaty Anastazija lahła ŭ ložka. Pašla hetaha pajechała ŭ Nawahradak, zaj-šla da dochtera, ad dochtera zajšla da prakurora i padała skarhu, što byccam jaje „badajućy“ palicyja moc-na žbiła. Užo było „badanie“ i ŭ he-taj sprawie. Što z hetaha budzie, pa-keža budućnia. Pietrašucki.

Пачынаючы ад м. студзеня 1935 г. будзе выходзіць у Гіль-ні беларускі літаратурна-навуковы часопіс

„ПРАМЕНИ“

«Праменьні» будуць выходзіць раз у тры месяцы, у разме-ры чатырох друкаваных аркушоŭ (64 стар.). Кожная кніжка бу-дзе мець каляровую вокладку. У часопісе будуць змяшчацца тэксты прыгожае літаратуры (вершы, апавяданьні), навуковыя артыкулы з галіны беларускае літаратуры, мастацтва, гісторыі, этнографіі, рэцэнзіі літаратурных твораŭ і навуковых працаŭ, а так-жа запемкі з беларускага літаратурна-навуковага жыцця. Асабліва ўвага будзе зьвернута на аддзел прыгожае літарату-ры, маючы наўвазе згуртаваць каля часопісу ўсіх беларускіх поэ-таŭ і пісьменьнікаŭ Заходняе Беларусі. Часопіс будзе выдаваць-ца пры Беларускам Інстытуце Гаспадаркі і Kultury.

Рэдакцыя зьвяртаецца да ўсіх нашых поэтаŭ, пісьменьнікаŭ, а так-жа навуковых прапаўнікоŭ з просьбаю прысылаць загадзя свае творы дзеля друкаваньня ў часопісе. Адначасна Рэдакцыя зьвяртаецца да ўсяго Беларускага Грамадзянства з просьбаю ма-тар’яльнае помачы на выдавецтва „Праменьняŭ“, ці то ў форме аднаразовых ахвяраŭ, ці сталых месячных складак. „Праменьні“ маюць выдавацца із складак беларускага грамадзянства, дзеля гэтага кожная помач ёсьць вельмі пажаданай. Таксама ўжо мож-на прысылаць падпіску. Падпіска на год — 4 зал.; на паўгода — 2 зал.; пана асобнае кніжкі — 1 зал.

Адрас Рэдакцыі: Вільня, Завальная вул. № 1—3.

РЭДАКЦЫЯ

Dr. St. Hrynkievič.

Čarwiaki.

Maju na dumcy čarwiakoŭ, jakija żywuć u strawatraŭčym aparacie čaławieka. Nazywajuć he-nych čarwiakoŭ čužajedy, dzieła taho, što kormiac-a jany sokam inšych żywiołaŭ, u našym prykla-dzie sokami čaławieka. Tutaka wialikaja z ich bo-ku niebiašpieka. Čaławiek jeść i nie karystaje z je-ży, bo ŭsieńka ŭsmoktawuć čarwiaki. Dy mała ta-ho, nia tolki ŭsmoktawuć patrebnuju čaławieku ja-du, adnačasna wydzialajuć z siabie atrutu. Stul nia-dužaść ad čarwiakoŭ, a časta i śmierć.

Skul biarucca čarwiaki, jak jany rastuć, — treba wiedać biazumna koŭnamu čaławieku. Lah-čej tady budzie baranacca ad chwaroŭby.

Koŭnaje dziecia na wioscy bačyla, a pryma-sja čuła ab „krupčatym“ miasie šwini ci parsjuka, a tak-ža časam u miasie ciaciaci, karowy ci ryby. „Krupčatka“ — heta nia što inšaje, jak puzyrki z prazystaju ciakominaju. Pad balonkaŭ puzyrka siadziać zarodki čarwiaka. Takija puzyrki zawuć puzyrčataj hlistaj abo finnami. Kali lepš pahladzieć na zarodak, dyk možna tam pabačyć hałoŭku z šyjkaju. Na hałoŭcy zarodak užo мае hapliki i prysoski, dziakujučy jakim spiely čarwiak (soliter) trymajecca za ścienci kišok.

Kab z zarodka wyras wialiki čarwiak, treba kab lučyŭ jon z miasam, u jakim siadzić, u straŭ-nik čaławieka, dzie ad kišlaŭ raschodzicca balonka i z finny wyraście daŭžioŭny istužkawaty čarwiak, jakoha nazywajuć soliter. Soliter raście ad hałoŭki. Składjajecca jon z wialikaje kolkaści čaściaŭ sustaŭ-čykaŭ. Najstarejšyja sustaŭčyki na kancy čarwiaka. U ich adkładywajucca jaječki, z jakich moža wy-raści nowaja hałoŭka z hapličkami i prysoskami. Dzieła taho, kab z jaječka wyrašła finna, treba,

kab sustaŭčyk ci paasobnyja jaječki lučyli ad ča-ławieka da druhoje żywioły. Žywiołami, u jakich jaječki raŭwajucca, zjaŭljajucca šwinia, karowa (ci byk) i ryba (ščupak), pry hetym u koŭnej ży-wioły inšy soliter. Dyk u kiškach čaławieka mohuć być try solitery — šwiny, byčacy i rybi (inakš za-wuć jaho istužnik šyroki).

Daŭžynia solitera nadta wialikaja — da dzie-siaci metraŭ. Koŭny soliter мае da tysiać sustaŭ-čykaŭ. U starym sustaŭčyku majem da 50.000 ja-ječak, a stary soliter addzialaje ad siabie štodzieŭ pa 2—3 sustaŭčyki.

Najčašciej paasobnyja jaječki, abo j celyja sustaŭčyki z wyparažnieńniami trapajuć u ziamlu. Stul najčašciej, pry našych umowach sanitarnych, trapajuć u straŭnik šwiniej. Mienš časta trapajuć z trawoju ŭ straŭnik byka ci karowy, abo u straŭ-nik ščupaka. Sa straŭnika, dzie z jaječek wyrasta-juć zarodki, jakija prašwidroŭwajuć ścienci kišok i straŭnika i trapajuć u kroŭ, a kroŭ raznosić ich pa celamu ciełu żywioły. Tamaka ŭ formie finnaŭ („krupčataje miasa“) iduć, kab lučyć znoŭ da ča-ławieka.

Dyk bačym, što da poŭnaha raŭwicia istuž-kawaty čarwiak prachodzić praz dwuch haspadaroŭ.

U našych biełaruskich umowach haspadarčych najčašciejšym čarwiakom budzie soliter šwiny. Naj-wažniejšaju pryčynaju budzie toje, što dahetul šmat dzie nima „adchodnych miesc“ zusim, šmat dzie stajać, bo taki byŭ zahad palicyi i solitysa wiaskowaha, na praktycy adnek nihto z ich nie karystaje. Koŭny pradziadaŭskim abyčajem siadaje pad kapiažom swajho ci susiednisha chława abo adryny. A kali na’t niechta lojalna i karystajecca zdabytkami pryščepenaje wioscy „kultury“, dyk abo kiepska adharodzić ad šwiniej, abo niačystoty wykidaŭe na harod, dzie ad raŭnijaŭe wosieni da poznaje wiasny badzajucca šwiŭni.

Chto-ž ciapier na wioscy nahladaje za tym, kab miasa było dobraje? U apošnjuju paru samaŭ-rady ŭтрыmliwajuć weterynaraŭ pry hminach. Prek-tyka pakazwaje, što henaja ŭstanowa pracuje nad, ta słaba. Dy čaławieku mała šwiadomamu niebiaš-pieki ŭ „krupčatym miasie“ nialohka na wioscy na-dumacca, što rabić pry takoj nahodzie. Pradać reŭ-niku — toj choća ŭziać leđz nia darma. Pakidaje woś takuju šwinju sabie i swajoj družynie. Dobra, kali ŭmiecimie dahladać, kab ačyścić jak śled mia-sa, kali nie — i sam zjeść finnu i swajakoŭ pa-častuje (miasa šmat, handlar nie chacieŭ kupić). Chwarecimie sam, chwarecimie susiedzi, kumy i swajaki.

Moža być i šmat horš. Jak užo kazaŭ — u wadnym sustaŭčyku jość da 50.000 jaječek. Lažyć hetki sustaŭčyk pad chlawom, balonka sustaŭčyka nadhniła, jaječki rassypalisia, pawiejaŭ wlecier, ha-spadar nastupiŭ nahoju i prynios da chaty. Noh nia wycier i prynios na wobutku jaječki pad stoł, dzie koŭzajucca jahonyja dzieťki. Dzieťki, jak dzieťki, — koŭny wiedaje — nadta časta trymajuć pal-čyki ŭ rocie. Jany woś jaječki z ziamli i paniašli ŭ rot. I woś pačynaje raści finna užo nie ŭ taje ci inšaje żywioły, a ŭ samoha čaławieka. Čaj lu-čyć zarodak u mozah i мае čaławiek nazaŭsiody kaŭtuna ŭ haławie, ad jakoha da kanca swaich dzion nie ŭciače, i mučajecca i pa dachtaroch jež-dzić, a ŭ mozahu raście čarwiačok.

Inšy z čytačoŭ padumaje: — „nikoli ničoŭna takoha i nia čuŭ, a hetulki i šwininy jeŭ i bačyŭ jak kałoli!...“ Dziakawać Bohu, što nia koŭna a šwinia z finnami i što nia koŭnaje „krupčataje mia-sa“ jesca syrym. Napričykawanyja dachтары bačać časta na žal hetkich niačasnych ludziej, jakim i pamahčy nima jak, čiba rabić operacyju ŭ hała-wie, a heta znoŭ nadta ciažka.

(d. b.).